

گفتگو

ویژگی های حج ۸۲ در گفتگو با امیر الحاج

تذکره

همه ساله پس از برگزاری حج تمتع، فصلنامه «میقات حج»، گفتگویی صمیمانه با حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای محمدی ری شهری - دامت افاضاته - نماینده محترم ولی فقیه و سرپرست حجاج ایرانی برگزار می کند تا خوانندگان و علاقمندان خود را در جریان چگونگی برگزاری حج و مشکلات آن و نیز فعالیت ها و راه کارهای اجرایی و فرهنگی به عمل آمده قرار دهد. آنچه در پیش رو دارید گفتگویی است از آن دست که ضمن تشکر از معظم له توجه خوانندگان محترم را به مشروح آن جلب می نمایم: «میقات حج»

میقات: ارزیابی جناب عالی از حج سال ۱۳۸۲ چیست؟ لطفاً کمی در باره آن توضیح دهید.

آقای ری شهری: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، ضمن تشکر از جناب عالی و تقدیر از زحمات و تلاش های دست اندرکاران فصلنامه وزین «میقات حج»، در پاسخ به پرسش مطرح شده، مطالب خود را در چند محور مطرح می کنم:

□ ۱. آمار زائران ایرانی، بر اساس آخرین گزارش تهیه شده:

زائران خانه خدا، که در سال ۱۳۸۲ از ایران به عربستان اعزام شدند، ۹۶۱۰۳ نفر بودند. از این تعداد، ۸۵۹۷۳ نفر زائر ایرانی، ۱۸۱۳ نفر زائر افغانی و ۱۶۷ نفر زائران عراقی

بودند و بقیه را عوامل خدماتی، اعضای بعثه و ستاد، هیأت پزشکی، صدا و سیما، قاریان، هواپیمایی و ارگانهای همکار و دست‌اندرکاران طرح تغذیه متمرکز و قربانی تشکیل می‌دادند.

گفتنی است، از این تعداد، هزینه ۵۲۷ نفر به وسیله ارگانهای مربوط و نیمی از هزینه ۳۰ نفر قاری قرآن نیز توسط سازمان اوقاف و امور خیریه پرداخت شد.

مجموع زائران ایرانی در ۵۲۲ کاروان سازماندهی و اعزام گردیدند که ۵۳/۸۷٪ آنان را مردان و ۴۶/۱۳٪ را زنان تشکیل می‌دادند و بیش از ۵۵٪ آنها با سواذ بودند.

طبق آمارهای ارائه شده، مجموع حاجیانی که از کشورهای مختلف وارد عربستان

شده بودند، ۱/۴۱۹/۷۰۶ نفر و مجموع حج‌گزاران سال ۱۳۸۲ حدود ۲/۳۰۰/۰۰۰ اعلام

گردید که معلوم می‌شود حدود ۸۰۰ هزار نفر از مردم خود عربستان حج گزارده‌اند.

برخی آمارها نیز گویای آن است که عربستان از رهگذر حج، حدود ۵/۲ میلیارد

ریال سعودی معادل ۱/۴۵ میلیارد دلار کارکرد تجاری داشته است.

□ ۲. در حجی که گذشت، احساس خلأ رهبری در جهان اسلام و نیاز به منجی

واحد، بیش از گذشته مطرح می‌شد:

مهمترین ویژگی قابل طرح در رابطه با حج سال ۱۴۱۲ ه. ق. توجه جهان اسلام به

خلأ رهبری امت اسلامی است. هم‌اکنون احساس نیاز به منجی واحد به تدریج در میان

مسلمانان جهان رو به گسترش است و در ملاقاتهایی که حجاج کشورهای دیگر با

این‌جانب و یا اعضای بعثه داشتند، موضوع مهدویت بیش از سالهای گذشته مطرح

می‌شد و جالب توجه است که با هدایت الهی و بدون اینکه ما از این موضوع با خبر

باشیم، در حج گذشته مسأله مهدویت محور اکثر گردهمایی‌ها و بحثهای بعثه مقام معظم

رهبری در سطح بین‌المللی بود.

□ ۳. ویژگیهای مراسم دعای کمیل، میان حرم رسول الله ﷺ و ائمه بقیع علیهم‌السلام:

نکته دیگر اینکه در حج گذشته برنامه‌های مربوط به دعای کمیل به خوبی اجرا شد.

در دعای کمیل، اول به دلیل احساس خطری که دولت عربستان از تحرکات وهابیان

تندرو داشت، مأموران زیادی را برای حفاظت و پیشگیری از حوادث احتمالی در

اطراف محل مستقر کرده بودند که به همین دلیل حضور زائران غیر ایرانی در دعا کمتر بود و برخی در حاشیه جمعیت و با فاصله استفاده می‌کردند، لیکن در دعاهای بعدی حضور آنان چشمگیرتر بود. حوادث مربوط به دعای کمیل در حج گذشته به خوبی نشان داد که میان جریان وهابیت و مسؤلان عربستان در این رابطه، افتراق روشنی وجود دارد. در اولین دعای کمیل مدینه بعد، که در حقیقت سومین دعای کمیل برگزار شده در این شهر نورانی بود، تعداد محدودی از وهابی‌ها تصمیم حمله به مراسم را داشتند که توسط سعودیها به شدت با آنان برخورد شد و شماری از آنها دستگیر شدند. بحمدالله علی‌رغم این مسائل، هر چهار دعای کمیل مدینه قبل و مدینه بعد، با حضور گسترده زائران و با معنویتی خاص برگزار گردید.

□ ۴. مراسم برائت از مشرکین:

در حج ۸۲ مراسم برائت از مشرکان در صحرای عرفات بسیار با شکوه انجام شد، البته در شب عرفه تا نزدیکی‌های صبح اجازه نداده بودند خیمه‌ها را برای برگزاری مراسم آماده کنند، وقتی ما به عرفات آمدم و برخوردی که با مسأله صورت گرفت، رفع مانع شد و به سرعت خیمه‌ها برای مراسم برائت آماده گردید. از زمانی که بنده عهده‌دار مسؤلیت حجاج ایرانی بوده‌ام؛ یعنی در طول چهارده سال گذشته، شرکت حجاج غیر ایرانی در مراسم برائت محسوس‌تر بود.

۵. قرائت پیام مقام معظم رهبری:

متن فارسی و برگردان عربی پیام مقام معظم رهبری در این مراسم قرائت و شعارهای کوبنده‌ای بر ضد آمریکا و اسرائیل و استکبار جهانی داده شد. ویژگی دیگر حج ۸۲، گستردگی مراجعه زائران غیر ایرانی به بعثه مقام معظم رهبری بود؛ به شکلی که گاهی اوقات محل اختصاص یافته به آنان، به دلیل کثرت جمعیت، گنجایش پذیرش افراد جدید را نداشت و این امر نشان می‌دهد که جمهوری اسلامی ایران نقطه اتکا و امید مسلمانان است و این امید روز به روز افزون‌تر می‌شود.

۶. دیدار با رؤسای بعثه‌ها:

با ۱۶ نفر از رؤسای بعثه‌های حج دیگر کشورها؛ چون وزیر حج الجزایر، وزیر حج و اوقاف یمن، رؤسای بعثه‌های افغانستان، عمان، عراق، حزب الله و... دیدار داشتیم، در این دیدارها که در فضایی صمیمانه انجام گردید، مسائل مورد علاقه طرفین مورد بحث و گفتگو قرار گرفت.

۷. دیدار با شخصیت‌های علمی و سیاسی:

با تعدادی از شخصیت‌های علمی و سیاسی؛ چه در داخل بعثه و چه در خارج آن، دیدارهای مفیدی داشتیم. در دیدار با آقای شیخ صالح الحصین رییس شوون حرمین، در زمینه پدیده جدیدی که در سال گذشته با آن روبه‌رو شدیم و آن ترجمه خطبه‌ها و سخنرانی‌های برخی از ائمه جماعات مساجد مکه به فارسی بود که در گفته‌های آنان اهانتی به شیعه داشتند و حتی در یک مورد سخنران به شخص پیامبر خدا اهانت کرده بود! صحبت کردم و از ایشان خواستم با این مسأله به‌طور جدی برخورد کنند.

وزیر حج یمن نیز جوان فاضل و فهیمی بود که به مسائل کشور ما آگاهی داشت و از اطلاعات علمی خوبی برخوردار بود. به هر حال، این دیدارها می‌تواند برای روابط دو کشور مفید و سودمند باشد.

۸. همایش‌ها:

در حج ۸۲ تعداد ۱۲ همایش داشتیم که حدود نیمی از آن، بین‌المللی بود و براساس

گزارش‌هایی که به اینجانب داده شد، تقریباً حدود چهار هزار نفر از ملیت‌های مختلف در این همایش‌ها حضور یافتند.

۹. فعالیت‌های واحد اهل سنت:

واحد اهل سنت نیز از بخش‌های فعال بعثه بود، علاوه بر صدها دیدار تبلیغی معمولی، ۳۰ دیدار با شخصیت‌های علمی و مذهبی عربستان و دیگر کشورهای اسلامی داشتند.

۱۰. تشدید فعالیت و هایت:

در حج گذشته ملاحظات امنیتی، به دلیل ترس از حملات تندروها، بیشتر شده بود، و سلفی‌ها از سوی دولت عربستان تحت فشار قرار داشتند، لیکن حجاج ایرانی در این زمینه مشکل خاصی نداشتند. گرچه سلفی‌ها در زمینه توزیع کتب و نشریات و نوارهای ضد شیعه فعالیت خود را تشدید کرده بودند، لیکن مشکل حادی برای زائران ما نتوانستند ایجاد کنند و در موسم حج ۸۲، برای نخستین بار بود که خطبای مسجدالنبی و مسجدالحرام علیه شیعه اظهاراتی نداشتند، بنده نیز در پیامی که توسط سفیر کشورمان در عربستان برای آقای امیر نایف وزیر کشور عربستان فرستادم، تشکر کرده، گفتم: این اولین سالی بود که در نمازهای جمعه، خطبا به جریانهای غیر وهابی اهانت نکردند.

۱۱. بازتاب موفقیت حزب الله لبنان:

نکته دیگر اینکه موفقیت و پیروزی حزب الله لبنان در آزادسازی اسرای لیبی و فلسطینی در حج گذشته بازتاب بسیار خوبی داشت و پخش مراسم مبادله اسرا علاقمندی به حزب الله و مقاومت اسلامی لبنان را بیشتر کرد.

۱۲. بازتاب اخبار مربوط به انتخابات مجلس هفتم:

متأسفانه اخبار مربوط به انتخابات مجلس هفتم در ایران و اختلافاتی که در این رابطه به وجود آمده بود، انعکاس نامطلوبی در میان زائران داشت و کسانی که مسائل ایران را دنبال می‌کردند، در این زمینه مرتب سئوالاتی مطرح می‌نمودند و دلایل آن را جویا می‌شدند.

۱۳. حضور گسترده زائران عراقی:

ویژگی دیگر حج ۸۲، حضور گسترده زائران و شیعیان عراقی در حج بود که اولین حضور آنان پس از سقوط صدام بشمار می‌آید، البته گفته شد که بخشی از هزینه حج آنان را دولت سعودی پرداخت کرده است. در سالهای قبل، عراقی‌ها به شدت کنترل می‌شدند و مأموران رژیم صدام ارتباطهای آنها با دیگران را با دقت زیر نظر داشتند، لیکن امسال احساس آزادی می‌کردند و محدودیتی برای آنها وجود نداشت.

۱۴. مشکلات کنار بقیع:

در حجی که گذشت، در کنار قبرستان بقیع و نیز اُحد مشکلات کمتری داشتیم، عوامل به اصطلاح امر به معروف! و به تعبیر بهتر سلفی‌ها، حضور پر سروصدایی نداشتند و در نتیجه زائران احساس راحتی بیشتری می‌کردند. البته برخی از زائران ایرانی و غیر ایرانی، رفتارهای تحریک‌آمیزی داشتند و با خواندن نماز در داخل و بیرون قبرستان، بهانه به دست آنان می‌دادند که برای سالهای بعد باید برای حل این مشکل چاره‌اندیشی شود.

۱۵. اعزام ۱۴۵ خانم مبلغ:

برای نخستین بار در حج ۸۲، از ۱۴۵ خواهر مبلغ برای خدمت‌رسانی فرهنگی به بانوان ایرانی بهره‌گیری شد که ارزیابی رابطین بعثه حاکی از موفقیت بیش از حد انتظار ما بود که ضمن تبریک به این خواهران و حوزه‌های علمیه، موفقیت بیش از پیش آنان را از خداوند مسألت داریم. این خواهران در مکه و مدینه نیز برنامه‌های توجیهی آموزشی داشتند و ما امیدواریم طی یک برنامه پنج‌ساله برای همه کاروانهای حج، معین زن تربیت کنیم. همچنین تعدادی از خواهران نیز در بعثه استقرار یافته و پاسخگوی مسائل شرعی بانوان بودند و در مسجد شجره نیز هنگام حرکت کاروانها به مکه حضور یافته به پرسش‌های بانوان پاسخ می‌دادند.

۱۶. پاسخ به مسائل فقهی:

اعضای محترم استفتای بعثه مقام معظم رهبری، از آغاز تا پایان، حضور جدی و مستمر داشتند و با برنامه‌ریزی قبلی، در میقاتها، مسجدالحرام و مشاعر، پاسخگوی

مسائل شرعی زائران بودند و حتی شیعیان عراقی و افغانی و دیگر کشورها نیز به آنان مراجعه و پاسخ مسائل خود را دریافت می‌کردند.

□ ۱۷. عملکرد رابطین بعثه:

ویژگی دیگر حج ۸۲ این بود که رابطین بعثه، عملکرد روحانیون و معین‌های کاروانها در مکه و مدینه را ارزیابی کردند و تعداد ۷۶ نفر از آنان را به عنوان روحانی برگزیده، انتخاب و توسط معاونت امور روحانیون معرفی شدند که امید است در سالهای آینده از وجود آنان بهتر استفاده شود.

□ ۱۸. گروههای ارشاد:

در حج ۸۲ گروههای ارشاد کاروانها، تلاش شایسته‌ای داشتند. این گروهها که در ایران تشکیل و جزوات ارشادی میانشان توزیع شده بود، در همراهی و همکاری فرهنگی با روحانی و مدیر و زائران هر کاروان، کارهای خوبی انجام دادند. در میان گروههای ارشاد ۱۱۰ نفر دارای تحصیلات دکترا، ۱۹۸ نفر مدرک کارشناسی ارشد، ۹۳۳ نفر کارشناسی و ۱۰۳ نفر دارای تحصیلات حوزوی بودند که لازم می‌دانم از زحمات همه عزیزان، که با گروههای ارشاد همکاری داشتند، تشکر و سپاسگزاری کنم.

□ ۱۹. نظر سنجی از زائران:

فرم‌های نظر سنجی از زائران، طبق برنامه سال گذشته، با ۱۳ فرم و ۲۱۵ پرسش، تکثیر و میان زائران توزیع شد که حاصل آن، پس از استخراج پاسخها و تجزیه و تحلیل آن، می‌تواند در تصمیم‌گیری‌های سال آینده مؤثر واقع شود.

□ ۲۰. حضور قاریان برجسته در حج:

حضور قاریان برجسته میهن اسلامی در حج ۸۲ و اجرای مراسم در مسجدالحرام، توزیع جزوات توجیهی و تبلیغی میان روحانیون جهت پاسخگویی به شبهات و هائیان، ثبت چگونگی حج‌گزاری ایرانیان و مقایسه آن با حج‌گزاری دیگر کشورها و برگزاری جلسات در داخل بعثه برای زائران ایرانی، از دیگر اقدامات فرهنگی

۲۱. اطلاع رسانی گسترده و مؤثر توسط خبرگزاری جمهوری اسلامی و... اطلاع رسانی قوی و مؤثر خبرگزاری جمهوری اسلامی و صدا و سیما از ویژگی های حج گذشته به شمار می رفت که نتیجه آن ایجاد فضایی معنوی و الهی در کشور بود. در همینجا از زحمات و تلاش های تمامی این عزیزان قدرانی می کنم. همچنین نیاز کاروانهای ممتاز و با سواد به نشریه زائر، بیشتر احساس می شد و اگرچه تنها کاروان اساتید دانشگاهها به رایانه و اینترنت مجهز شده بود، لیکن به نظر می رسد که در سالهای آینده لازم است به این بخش توجه ویژه صورت گیرد و در خدمات الکترونیکی و اطلاع رسانی از این طریق همگانی شود.

۲۲. از ویژگی های حج سال ۸۲، انتقال مستقیم زائران به مدینه و... بود: مسؤولان اجرایی توانستند ۴۶۴۳۲ نفر از زائران را به طور مسقیم به مدینه و ۴۷۹۱۸ نفر از زائران را، که مدینه بعد بودند، به جده منتقل کنند. همچنین حدود ۶۰٪ از منازل زائران در منطقه مرکزی و هتل های اطراف مسجد النبی ﷺ واقع شده بود که در بهره برداری معنوی زائران نقش بسزایی داشت.

۲۳. طبخ متمرکز:

طبخ متمرکز غذا در محدوده مرکزی و اجازه طبخ در داخل کاروان برای خارج آن محدوده، اجرای طرح متمرکز قربانی و انجام قربانی ۶۲٪ در روز عید قربان و ۳۸٪ در روز یازدهم ذی حجه، از دیگر ویژگی های اجرایی حج ۸۲ بود.

۲۴. ضعف ها، کاستی ها و برخی مشکلات:

نارسایی در سرویس دهی مناسب، حمل و نقل درون شهری، نامناسب بودن بعضی ساختمانها، برخی کاستی ها در بخش تدارکات، تأخیر تعدادی پروازها و سرویس مناسب ندادن به مردم و... برخی از مشکلات حج سال ۸۲ بود که امید است با برنامه ریزی هایی که به عمل خواهد آمد، در سال آینده حل و از تکرار آن جلوگیری شود.

میانگ: به برخی مشکلات و نارسایی ها اشاره کردید، آیا راه کارهایی برای حل

آن مشکلات اندیشیده‌اید؟

آقای ری شهری: همانگونه که گفتیم، علی‌رغم همه موفقیت‌هایی که در حج گذشته داشتیم، با برخی از مشکلات و کاستی‌ها نیز روبه‌رو بودیم:

مشکل اول، مسأله ازدحام جمعیت در برخی خطوط حمل و نقل درون شهری مکه بود. در ایستگاه مزّه و نفق باب علی، تراکم جمعیت زائر زیاد بود و متأسفانه به دلیل نبود کنترل صحیح و دقیق، برخی از زائران دیگر کشورها هم به این اتوبوس‌ها سوار می‌شدند و مشکل را دو چندان می‌کردند. در روزهای چهارم تا هشتم ذیحجه نیز به دلیل کثرت جمعیت زائر، تردد وسائل نقلیه عمومی در اطراف مسجدالحرام مشکل‌تر می‌شود. البته این مشکل هر سال ما است و دلیل اصلی نیز تراکم بیش از حد جمعیت و نبود مدیریت صحیح ترافیکی است که ارتباطی به ما ندارد. از سوی بعثه و سازمان حج تلاش شد تا بخشی از مشکلات قابل رفع، شناسایی و ان‌شاء الله برای سال بعد، مرتفع گردد، لیکن اصل ازدحام جمعیت مشکلی است که حتی در سالهای آینده قابل حل نیست.

مشکل دوم، برخی کاستی‌ها در تعداد محدودی از منازل مکه بود که پس از بررسی، مقرر شد مبلغی به عنوان ما به التفاوت به زائران آن منازل پرداخت شود. **مشکل سوم**، ضعف برخی قسمت‌های مربوط به تدارکات بود که مثلاً در مورد لبنیات و نوشابه، مسائلی بروز کرد که بحمد الله با پی‌گیری دفتر بعثه و معاونت بازرسی و اقدامات سازمان حج و زیارت مرتفع گردید.

مشکل چهارم، تأخیرها و یا ارائه نکردن خدمات مناسب در بعضی پروازهای هواپیمایی بود که تذکرات لازم به مسئولان مربوط داده شد. البته این مشکلات در برابر خدمات فراوانی که به زائران عزیز داده شده، ناچیز است لیکن در عین حال باید حل شود تا سالهای آینده بار دیگر گرفتار آن نشویم.

مقایسه: به نظر می‌رسد رفتار دولت سعودی با ایرانیان نسبت به گذشته بهتر شده و وهابیان در محدودیت بیشتری قرار گرفته‌اند. تحلیل جناب عالی از این موضوع چیست؟

آقای ری شهری: رفتار دولت عربستان در حجی که گذشت، قابل مقایسه با سالهای پیش

نیست؛ آنها برخورد بهتری با زائران ایرانی داشتند. در برگزاری دعای کمیل همکاری خوب و جدی کردند، اما جریان وهابیت و سلفی‌ها رفتارشان نسبت به گذشته خشن‌تر و

نامناسب‌تر بود، دلیل آن هم، به نظر من روشن است، هرچه روابط جمهوری اسلامی ایران با عربستان بهتر می‌شود، وهابیت احساس تنهایی بیشتری می‌کند و در نتیجه برای تأثیرگذاری منفی بر روی روابط تلاش می‌کند و رفتار تندتری در پیش می‌گیرد تا شاید ایرانی‌ها را به واکنش وادارد و روابط را تیره کند. از این رو، زائران عزیز ایرانی، به خصوص کارگزاران حج و زیارت، باید مراقب باشند و از هرگونه عملی که موجب بهره‌برداری وهابی‌ها می‌شود، خودداری کنند.

میتا: در ایام عمره سال گذشته، به دلیل حضور برخی شرکت‌ها در زمینه خدمت‌رسانی به عمره‌گزاران، مشکلاتی پیش آمد، در سال جاری برای پیشگیری از تکرار آنها چه اقداماتی صورت گرفته است؟

آقای ری شهری: در سال گذشته، برخی از شرکت‌ها، که تحت پوشش سازمان حج و زیارت نبودند، نتوانستند خدمات مطلوب به زائران ارائه کنند و همین امر موجب نارضایتی عده‌ای از معتمرین گردید؛ زیرا هم قیمت‌های بالاتری از مردم گرفتند و هم سرویس‌دهی خوبی نداشتند و امکانات کمتری در اختیار زائران قرار دادند و این نشان دهنده آن است که اگر نظارت سازمان و بعثه از امور زیارتی برداشته شود، نه تنها هزینه‌ها

کمتر نخواهد شد، بلکه مردم با مشکلات بیشتری مواجه می‌شوند. دلیل آن هم روشن است. سازمان حج به دنبال کسب سود نیست و تلاش می‌کند زائران تقریباً با قیمت تمام شده به عمره اعزام کند و خدمات بهتری نیز به آنان ارائه کند تا رضایت زائران را بیشتر فراهم نماید. پیشنهاد می‌کنم سازمان حج، گزارشی از مشکلات و سختی‌هایی که زائران آزاد عمره داشتند و سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در جدّه و دفاتر نمایندگی حج و زیارت در مکه و مدینه بارها آنها را منعکس کرده‌اند، جمع‌بندی و توسط فصلنامه «میقات حج» به آگاهی همگان برساند. همچنین با خود زائرانی که آن بلاها به سرشان آمده، مصاحبه شود تا آنها که علیه سازمان حج و زیارت جو سازی می‌کنند، از این کار دست بردارند. مجموع مسائلی که بیان شد، طی گزارشی به استحضار مقام معظم رهبری رسید، معظم‌له نیز دستور دادند: امور مربوط به عمره نیز مانند حج و زیارت، متمرکز انجام شود و با افراد متخلف نیز برخورد قانونی به عمل آید.

شایان ذکر است که سازمان حج و زیارت، در سال گذشته، از این رهگذر، مشکلات بسیاری را تحمّل کرد ولی همچنان مقاوم در این راه ایستاد تا بتواند به وظایف خود به خوبی عمل کند. امید است مشکلات سال گذشته امسال تکرار نشود و سازمان حج و زیارت بتواند عمره آرام و خوبی را برای زائران فراهم سازد.

میقات: عربستان سعودی اعلام کرد هر فردی که پیش از این به حج مشرف شده، تا پنج سال نمی‌تواند مشرف شود، نظر جناب عالی در این زمینه چیست و چه توصیه‌ای به مردم دارید؟

آقای ری شهری: ما هنوز نمی‌دانیم که تصمیم عربستان در این مورد قطعی است یا نه؟ لیکن اگر این تصمیم اجرا شود، به نظر می‌رسد کار خوبی است. اگر کسانی که به حج مشرف شده‌اند، نه فقط تا ۵ سال، بلکه برای همیشه راه را برای کسانی که مستطیع‌اند و به دلیل سهمیه‌بندی نتوانسته‌اند به حج بروند، باز بگذارند، تا آنها از این فرصت استفاده کنند، قطعاً کار مفیدی است.

من در دیداری که با وزیر حج الجزایر، آقای غلام‌الله داشتم، از ایشان پرسیدم: شما با این مشکل چگونه برخورد می‌کنید؟ پاسخ داد: از ۱۳۰ هزار نفری که ما ثبت

نام کرده بودیم، فقط سی هزار نفر را می توانستیم اعزام کنیم، لذا هر سال قرعه کشی می کنیم و کسانی را در قرعه شرکت می دهیم که تا کنون حج انجام نداده اند. آنها که یکبار حج انجام داده اند، در قرعه کشی حق ندارند شرکت کنند. نکته جالب دیگر اینکه اگر کسی یک سال در قرعه کشی شرکت داده شد و قرعه به نام او اصابت نکرد، در قرعه کشی بعد، دو سهم برای او در نظر گرفته می شود و در سال سوم سه بار در قرعه شرکت داده می شود و اگر تا سال معینی در نیامد، بدون قرعه اعزام می گردد.

به نظر من، این روش ها به عدالت نزدیکتر است. در روایات هم داریم که حضرت مهدی علیه السلام پس از ظهور، اولین عدلی را که در مسجدالحرام به اجرا در می آورند جلوگیری از طواف های مستحبی است تا آنها که طواف واجب دارند، دچار مشکل نشوند. وقتی امام زمان علیه السلام مانع از طواف مستحبی می شوند، به طریق اولی، از حج مستحبی جلوگیری خواهند کرد، مگر آنکه امکانات به حدی برای عموم مردم فراهم شود که دیگران هم بتوانند از فرصت حج استفاده کنند. بنابراین، ما در ایران اسلامی، اگر ۹۰ هزار - مثلاً - سهمیه داشته باشیم، باید آن را در اختیار کسانی بگذاریم که حج واجبشان را انجام نداده اند و شکی نیست کسانی که حج واجب را انجام داده اند، بهتر است میدان را برای انجام حج واجب دیگران بازگذارند و به جای آن، از عمره استفاده کنند. گفتنی است که چون ما تعداد زیادی تا کنون ثبت نام شده داریم و از قبل هم با آنها شرط نکرده ایم، شاید فعلاً این اقدام مقدور نباشد، لیکن برای آینده می توان چنین تدبیری را به کار گرفت.

البته تصمیم گیری در این زمینه، با دولت محترم و کارگزاران حج و زیارت است و اگر برای آینده، قانونی در این مورد وضع شود، به راحتی قابل اجرا است.

سؤال: در حج ۸۲، تعداد قابل توجهی از زائران غیر ایرانی در جمرات کشته شدند، ارزیابی جناب عالی از این حادثه چیست؟ و چه راه حلهایی را پیشنهاد می کنید؟

آقای ری شهری: در رابطه با رمی جمرات، دو مشکل اساسی وجود دارد؛ یکی کمبود امکانات در منا و جمرات است و علی رغم تلاش هایی که در سالهای اخیر صورت گرفته،

امکانات موجود پاسخگوی نیاز جمعیت نیست و دوّم مدیریت ضعیف اجرایی است. برای حلّ مشکل اوّل باید مسیر اتومبیل‌ها را از مسیر مردم جدا کنند و اصلاً در ایام تشریق اجازه ندهند اتومبیل‌ها نزدیک جمرات بیایند. اگر با امکاناتی که امروز در دنیا وجود دارد، تونل‌های زیرزمینی احداث و از آن استفاده نمایند، این ازدحام طاقت‌فرسا ایجاد نمی‌شود. همچنین اگر از خوابیدن زائران در مسیرها جلوگیری کنند و نگذارند آنها در مسیر جمرات بنشینند، قطعاً مشکل کمتر خواهد شد. مشکل جمعیت موجود را نیز با احداث ساختمانهای مرتفع و چند طبقه می‌توان حل کرد. اینکه برخی اهل سنت فتوا داده‌اند احداث ساختمان در منا جایز نیست قطعاً حرف صحیحی نیست و مبنای درستی ندارد، البته اخیراً بحثی را مطرح کرده‌اند که جمرات را چند طبقه بسازند. بدیهی است اگر این حرف اجرایی شود، تا حدّی از مشکل خواهد کاست.

پیشنهادهای دیگری نیز وجود دارد؛ مثلاً همانگونه که خیمه‌ها منطقه بندی شده، رفتن به جمرات نیز گروه‌بندی شود، اما تا کارشناسی دقیق و علمی روی آن صورت نگیرد، نمی‌توان در مورد آن اظهار نظر قطعی کرد.

از نظر فقهی نیز فقهای اهل سنت باید همچون شیعه توسعه در وقت قائل شوند و از طلوع تا غروب آفتاب اجازه رمی دهند تا در نتیجه جمعیت در طول روز تقسیم شود و ازدحام و تراکم کاهش یابد.

در حقیقت کشته شدن تعداد زیادی زائر در رمی جمرات، قابل دفاع نیست و باید هر چه سریعتر چاره‌اندیشی شود.

میتاوع: پلیس سعودی در استقرار حاجیان در مشعر، از روش‌هایی استفاده می‌کند که موجب بروز مشکلات فراوان برای حاجیان می‌شود، حضرت عالی چه راه حلّی را ارائه می‌کنید و آیا این مشکلات از طریق بعثه و سازمان حج به مسؤولان عربستان منتقل می‌شود؟

آقای ری شعری: به نظر من، مشکل مشعر، با مدیریت صحیح و استفاده از روش‌های نوین در کنترل اتومبیل‌ها و نظم بخشیدن به توقف آنها، می‌تواند تا حدودی حل شود. طبیعی است که وقتی در همان اوائل ورود به مشعر، تعداد زیادی اتومبیل را متوقف کنند،

ترافیک سنگین به وجود خواهد آمد و یا اگر از وسایلی چون قطار شهری (مترو) استفاده شود، آیا آن وقت ضرورت خواهد داشت این همه اتومبیل را به صحنه بیاوریم و با دست خود ترافیک درست کنیم؟ اینگونه موارد به چگونگی مدیریت مربوط می‌شود. ما نیز سعی کرده‌ایم همه سال مشکلات را جمع بندی و به وزارت حج عربستان منتقل کنیم که در برخی موارد مؤثر هم بوده است، امسال نیز قرار است مشکلات جمع بندی و به آنان منتقل گردد.

میانگ: مشکلات فرهنگی حج و عمره به نظر جناب عالی کدام‌اند؟

آقای ری شهری: به عقیده من، مهمترین مشکل فرهنگی در همه کشورهای اسلامی، نداشتن آگاهی کامل و کافی نسبت به اسرار و فلسفه حج است. بسیاری از مسلمانان نمی‌دانند که هدف از آمدن و رفتن، لیک گفتن، طواف کردن و... چیست؟ و این نیاز به اطلاع رسانی قوی و عزم و همت فرهنگی بین‌المللی دارد که متأسفانه چنین عزمی را در میان کشورهای اسلامی فعلاً نمی‌بینیم. بسیاری از سیاستمداران جهان اسلام مصلحت شخصی خود را در بی‌خبر نگاه داشتن مردم می‌بینند و می‌دانند که اگر حج معنی و مفهوم واقعی خود را پیدا کند، زورمداران دنیا با مشکل مواجه می‌شوند. بنابراین، در اولین گام، باید جامعه اسلامی را با فلسفه حج آشنا کرد و در گامهای بعد، لازم است در تمامی زمینه‌ها فرهنگ سازی کنیم؛ فرهنگ نماز اول وقت، فرهنگ درست زیارت کردن، فرهنگ معاشرت صحیح و درست، فرهنگ توجه به نماز جماعت، توجه به قرآن و... اگر این مسائل به صورت فرهنگ در نیاید، همین خواهد شد که گاهی مشاهده می‌کنیم؛ مثلاً در وقت جماعت کنار مغازه‌ها نشستن یا از نماز برگشتن و یا در کوچه و خیابان بی‌هدف پرسه زدن. کسی که در ایران عادت به نماز جماعت و یا نماز اول وقت ندارد نمی‌شود یک مرتبه با یک یا دو جلسه او را متحول کرد. کار فرهنگ سازی هم باید توسط تمامی ارگانها و نهادهای کشور صورت بگیرد.

یک مشکل هم از طریق حوزه‌ها باید حل شود و آن اختلاف فتاوی مراجع معظم تقلید است تا هم روحانیون بهتر بتوانند پاسخگوی مشکلات شرعی زائران باشند و هم خدای نا کرده در ذهن مردم و به خصوص طبقات تحصیل کرده شبهه ایجاد نشود.

یک مشکل عمده فرهنگی نیز رویکرد بیش از حد برخی از زائران به خرید سوغات است. گرچه اصل خرید سوغات مستحب و مشروع است، لیکن افراط در این مسأله کار درستی نیست و آنگاه که این مشکل بابتی توجّهی به نماز اول وقت توأم می‌شود، می‌بینیم برای چهره تشیع و ایران اسلامی مشکل ساز می‌گردد.

البته این افراد تعدادشان زیاد نیست، لیکن همین تعداد کم، می‌تواند آبروی مجموعه حاجیان ایرانی را خدشه‌دار کند.

میانگ: ظرفیت فرهنگی حج بسیار عظیم است، لیکن هنوز از تمام ظرفیت استفاده نمی‌شود. برای گسترش فرهنگ حج و تأثیرگذاری هر چه بیشتر این فریضه در مردم، حضرت عالی چه راه‌حلی را پیشنهاد می‌کنید؟

آقای ری شهری: برای بهره‌گیری از ظرفیت فرهنگی حج، که درحقیقت، ظرفیت عظیم و سرشار هم هست، در مرحله اول نیاز به عزم جدی همه کشورهای اسلامی دارد. اگر فقط ما برای خودمان برنامه‌ریزی کنیم، همین می‌شود که هست. باید همه کشورهای تلاش کنند. در رابطه با ظرفیت داخل کشور نیز، گرچه ما به وضعیت موجود، نباید اکتفا کنیم، لیکن بعثه مقام معظم رهبری با امکانات و جایگاه تشکیلاتی و نیروهایی که دارد، در واقع بیش از این توان ندارد تا از ظرفیت حج استفاده کند و آنچه تاکنون انجام شده، بحمدالله مطلوب بوده است. وقتی بعثه در رابطه با استخدام نیرو دچار مشکل است، طبیعی است که نخواهد توانست آنگونه که می‌خواهد از ظرفیت حج استفاده کند.

گرچه اگر امکانات لازم را هم دارا باشد، تنها بعثه و سازمان نمی‌توانند از ظرفیت فرهنگی حج به‌طور کامل استفاده کنند بلکه تلاش همه دست‌اندرکاران فرهنگی را می‌طلبد تا در نتیجه، عصاره فعالیت‌های آنان در حج به نمایش گذاشته شود.

این نکته را هم عرض کنم که برخی جاها بیش از آنچه که دارند، آمار ارائه می‌کنند ولی بعثه به دلیل ضعف در روابط عمومی، نتوانسته آنچه را که انجام داده به مردم بگوید و اطلاع‌رسانی کند و من به این ضعف معترف هستم. گاهی پیشنهادهایی به ما می‌شود که وقتی توضیح می‌دهیم این کار عملی شده و یا فلان کتاب چاپ شده، آنان با کمال تعجب اظهار بی‌اطلاعی می‌کنند و می‌گویند ما نمی‌دانستیم.

میتواند: مدتی است مسیر عتبات - بحمدالله - بازگشایی شده و زائران زیادی به عراق برای زیارت مشرف می‌شوند. دلیل اینکه از اول این امر تحت

پوشش کامل سازمان حج و زیارت قرار نگرفت چیست؟

آقای ری شهری: دلایل متعددی برای این مسأله می‌توان نام برد:

نخستین دلیل، نامشخص بودن وضعیت سیاسی - امنیتی عراق است و تا زمانی که دولت رسمی عراق روی کار نیاید و نتواند مسؤولیت کارها را به عهده بگیرد، وضعیت بهتر از این نخواهد شد.

دلیل دوم، خودسر عمل کردن برخی از ارگانهای داخلی است.

البته به تدریج با حوادثی که پیش آمد و مشکلاتی که زائران عتبات پیدا کردند، مشخص شد که اگر متولی عتبات عالیات، سازمان حج و زیارت نباشد، مشکلات فراوان فرهنگی، سیاسی و امنیتی فراوانی به وجود خواهد آمد.

میتواند: آیا این تحلیل که رفتن به زیارت عتبات عراق هم باید مانند مشهد باشد صحیح است؟ با اینکه عراق امکانات لازم را نداشته و فاقد امنیت و

بهداشت و دیگر مسائل است؟

آقای ری شهری: قطعاً نمی‌توان این مطلب را پذیرفت؛ چرا که زیارت عتبات با مشهد کاملاً تفاوت دارد. ما دو کشور هستیم، دو نوع سیاست در دو کشور حاکم است و چه حال و چه آینده، وضعیت هر یک از دو کشور، تابع قوانین و مقررات حکومتی هر کدام از کشورها است. درست است که مزارشش معصوم ما در عتبات است و ما در شهرهای کربلا و نجف شیعه زیاد داریم، لیکن در عین حال، هر کشور مقررات خاص خود را دارد.

از طرف دیگر، با توجه به وضعیت اقتصادی عراق، اکنون امکان سرویس دهی مناسب به جمعیت انبوه زائران ایرانی وجود ندارد. ما اکنون با اینکه در مکه و مدینه امکانات فراوانی وجود دارد، باز نمی‌توانیم بدون حد و مرز، زائر به آنجا اعزام کنیم، چگونه ممکن است عراقی که فاقد بهداشت و امنیت و دیگر امکانات است بتواند به راحتی پذیرای تعداد کثیری از زائران باشد. بنابراین، زیارت عتبات

عالیات با مشهد رفتن تفاوت دارد و لازم است وضعیت ویژه اقتصادی، فرهنگی و سیاسی عراق با دقت مورد توجه قرار گیرد.

میتا: برخی حرکت‌ها؛ مانند قلاده برگردن آویختن و عوعو کردن و یا صورت را روی زمین کشیدن و حرم را خونی ساختن، از تعدادی زائران عتبات دیده شده که چهره شیعیان را خدشه‌دار کرده است! تحلیل حضرت عالی از زیارت چیست؟ و برای حلّ اینگونه معضلات و بی‌توجهی‌ها، چه راه‌حلی را پیشنهاد می‌کنید؟

آقای ری شهری: نکته مهمی در زیارت ائمه وجود دارد و آن عرفان و شناخت نسبت به آنها است. زیارت با معرفت آن است که زائر بداند به دیدار چه کسی می‌رود و زیارت شونده کیست و چه انتظاری از او دارد؟ آیا انتظار ائمه از زائران خود، آن است که به شکل سگ در آید و عوعو کند و خودش را به زمین بکشد؟! یا انتظار آنها تحوّل روحی و اخلاقی زائر و رنگ الهی به خود گرفتن است؟

آیا اگر امام معصوم علیه السلام خودش حضور داشت، اجازه می‌داد چنین کارهایی صورت بگیرد؟ امام زنده و مرده ندارد. شاهد اینگونه اعمال است و هرگز راضی به چنین رفتارهایی نیست.

علاوه بر این، حرمهای امامان، پاک و مطهر است و نجس ساختن آن، امری حرام است، و این خود نوعی اهانت به قبور ائمه می‌باشد.

من فکر می‌کنم کسانی که اینگونه کارها را انجام می‌دهند، از روی جهل و علاقه جاهلانه است و روحانیت و وظیفه دارد در آگاه کردن آنها گامهای جدی بردارد. مردم را به عرفان به حقّ امام و زیارت

عارفانه آگاهی دهد. متأسفانه ما در کشور خود رویکرد صحیحی در رابطه با ادب زیارت و عزاداری مشاهده نمی‌کنیم، آنگاه که مرحوم شهید مطهری حماسه حسینی را بیان می‌کرد، دغدغه‌های فراوانی نسبت به بعضی ذکر مصیبت‌ها و رفتارها داشت و برخی روش‌ها را محکوم می‌کرد. اکنون که این امکان برای ما فراهم است، باید فرهنگ‌سازی شود و روش صحیح عزاداری را به مردم آموزش دهند. با کمال تأسف گاهی رسانه‌ها که باید در فرهنگ‌سازی پیشگام باشند و احساس مسؤلیت بیشتری کنند، خود در القای فرهنگ غلط و ترویج مصائب نادرست و حرکت‌های ناشایسته‌ای که ضد فرهنگ اهل بیت است پیشقدم می‌شوند. پیامی که امام صادق علیه السلام به شیعیان خود داده این است که کاری کنند تا زینت اهل بیت باشند، آیا قلاده به گردن آویختن و عووکردن زینت اهل بیت است؟! مردم جهان که این صحنه‌ها را می‌بینند، درباره شیعه چه قضاوتی خواهند کرد؟ به هر حال، همانگونه که پیشتر اشاره کردم، فرهنگ‌سازی کار تنها یک ارگان نیست. سازمان حج و بعثه، به تنهایی نمی‌توانند، فرهنگ مردم را تغییر دهند و جز با دست به دست دادن تمامی ارگانهای علمی و فرهنگی کشور و همه کسانی که در این راستا احساس مسؤلیت می‌کنند مقدور نیست.

میقات: گرایش به رفاه و تشریفات در زیارت، یکی از آفت‌های مهم سفرهای زیارتی است. سازمان حج و زیارت در راستای ایجاد تعادل، چه اقداماتی را انجام داده است؟

آقای ری شهری: ایجاد رفاه و آسایش در سفر حج، برای اینکه زائر بتواند با فراغت بال به زیارت و اعمال و مناسک خود پردازد، کار پسندیده‌ای است. در روایات هم آمده که وقتی زائر به سفر حج می‌رود غذا و امکانات بهتری برای خود فراهم کند و به دوستان و همراهانش توجه بیشتری داشته باشد. آنچه در این سفر بد است، اسراف است. برای ایجاد تعادل هم نمی‌توان از زور استفاده کرد. باید با کارشناسان مشورت کرد و بهترین شیوه‌ها را برای پرهیز از افراط و اسراف در پیش گرفت.

میقاتی: به نظر می‌رسد گرایش مردم کشور ما به امر سوغات، بیش از حد متعارف است. تحلیل حضرت عالی از این مسأله چیست؟ و چه راه‌حلی را برای کنترل آن پیشنهاد می‌دهید؟

آقای ری شعری: در رابطه با سوغات، نظر ما مشخص و معلوم است. ما اعتقاد داریم وقت زائر باید صرف بهره‌برداری معنوی و روحی شود و توجّه در حدّ افراط به سوغات و پرسه زدن در خیابانها و بازارها آفت بزرگی برای این سفر الهی است. برای تحقّق این هدف، پیش از این تصمیم‌هایی گرفته شد. مراکز خریدی به وجود آمد که به دلیل درست عمل نکردن، طرح موفق نشد. لیکن با توجّه به مطالب مقام معظم رهبری، به دنبال یافتن راهی هستیم که مشکلات مربوط به خرید را به حداقل برسانیم. گرچه بعثه و سازمان به تنهایی نمی‌توانند خیلی تأثیرگذار باشند. برخورد قهرآمیز در این باره نه پشتوانه قانونی دارد و نه آن را مصححت می‌دانیم. اما معتقدیم تبلیغ و استفاده از شیوه‌های درست فرهنگی، تأثیر مطلوبی به دنبال خواهد داشت.

میقاتی: از فرصتی که در اختیار فصلنامه قرار دادید صمیمانه سپاسگزاریم.

تقدیر

